

BUIMIRA

Buïl, V. *Boïl*, s. v. *Boella*; *Builla* id.

BUIMIRA, Font de ~

Que m'assenyalava (1956) com antiga l'erudit igualadí Borràs i Quadres en te. de Rubió. Com que en aquella rodalia ja comencem a trobar arabismes topònims (*Masquefa*, *Mediona*, *Civit*, *Seguers*, *Calaf*, *l'Alqueria* i *Aumenara* prop de S. Col. Queralt), suposo que vingui de *Abu-àmira*. *Àmir* i *Àmira* avui NPP algerians (GGAlg., 214), pròpiament 'comandant', i el femení *àmira* «imperatriu», *RMa* 28, 422).

BUINERA, Font ~

Nom d'una font en el terme de Figols (Berguedà), en el camí de Cercs. El nom recorda *Sa Cova ses Buïnes*, i *Son Buinó*, a Sant Lluís, tots dos a Menorca. També *Sa Muntanya de ses Buïnes*, a Cala Rajada (Mallorca). Al Sud d'Areny (Ribagorça) hi ha l'indret anomenat *Buïans* (pron. *buiàns*), a mig aire de la serra del Mas de Ribera; potser es tracta d'un BOVIANOS, derivat del ll. BOS.

ETIM. *Buina* és mot ben català, inclòs en el *Diccionari* de Pompeu Fabra amb la definició 'excrement del bestiar boví, bonyiga'. És fruit de l'evolució del cat. *bovina*, que prové de l'adjectiu llatí BOVĪNA, derivat de BOS, BOVIS. La forma conservadora *bovina* és encara usada a Cardós i Vall Ferrera, però la més general en el domini català és *buina*, amb pèrdua de la labial intervocàlica i translació de l'accent. En alguns llocs es conserva la variant intermèdia, amb l'accentuació originària: Coromines va recollir *una buïna* a Orellà (Conflent) (cf. *DECat* II, 185a, s. v. *Bou*). És clar que *Buïnera* pot ser un derivat de *buina*, potser alludint al fet que entorn de la font hi hagués excrements de vaques. No obstant, gairebé aniria millor pel sentit partir de l'adjectiu llatí BOVĪNĀRIA. La FONTS BOVINARIA seria aleshores la 'font on s'abeura la vacada'. X. T.

BUIRA

Nom de diversos llogarets, en particular, a l'alta Ribagorça.

1) Amb un altre d'adjacent, dit *la Torre de Buira* te. Bonansa a l'esq. de l'alta Ribagorçana. Pron. *búira*, 1957 ss. (allí i a la vall de Boí etc.); i *la tóire*, o *t. de búira*, 1953 (a Llesp, XIII, 196).

DOC. ANT. 988: «--- eccl. fundatas --- in --- *La bañus*, qui est situs prope flubium *Nocharia*, sic dono --- iam Turrem ad *Buera*, quam tenebat Radiber- tus ---» (SerranoS, *NHRbg* 397); 1495: «*La Torre* y el lugar de *Buyra*» quatre focs, en el cens d'aquest any; 1554: «*Buyra*, lugar, afr. *Torre de Buyra* y *Cirés*» (Moner, *Bi. Escr. Rbg.*, 83); 1620: *Buyra* i *Torre de Buyra* (*Bu. Ass. Exc. Cat.* XI, 125 i 127). *Torre de*

Buyra, poblat, V. *Oliva*, *Sopeira* (*Congr. Ll. Cat.*, 431).

2) *Buira*, llogaret molt petit te. Benés (a l'alt Bòsia, 10 k. a l'E. de 1) i separats per dues fondes valls i carenes.

PRON. MOD.: *búira* anotava Casac. a Sentís, 1920; però no és accentuació fidedigna; i jo no vaig sentir altra cosa que *búira* en aquest (1957) ni a l'altre.

DOC. ANT. 1359: *Boyra* (*CoDoACA* XII, 76).

3) *Buira*, mas pertanyent ja al te. de Santa Creu, de Graus, a la r. de Güel (Isàvena), pron. *búira*, a Güel (XIX, 23); oït també 1965 a Torrebad, a Bellestar de Graus i a Puebla de Fantova (XLIX, 32,36, 39).

ETIM. La situació de tots tres coincideix en llocs molt freds i exposats, sense recés, al vent del Nord. Es tracta, doncs, del gr.-ll. BÖRĒAS 'vent de tramuntana', amb l'evolució de ð + ĭ normal en fonètica hist. cat.

El 2) és l'únic dels molts llogarets d'aquell te. de Benés i de l'alta vall del Bòsia que es troba en aquesta situació —els altres triaren llocs més arcerats—: és una petita vall exposada directament al Nord: el vent que hi baixa per la canal del riu de Manyanet; i encara que no té una orientació cardinal tan clara com (1) però és també el llogaret més alt del terme, i està edificat en el caire d'un serrat que ja no deu defensar-lo d'aquest vent, les cases gairebé tan altes com ell, i l'església ja arran de la carena: serrat que s'avança damunt la vall de la Ribagorçana, reputada de sofrir la tramuntana o «vent de Port», que és del Nord. El 3), com es veu pel m. IGC, és al peu, i a uns 100 m. de desnivell d'una collada dels *Morrans de Güel*, oberta de N. a S., per la qual el Nord ha de baixar acanalat.

Parònims de forma poc diferent, per als quals val la mateixa etim. 1) *Buiro*, pda. important, i saltant, en el te. Ainet de B. (Vall Ferrera) (*búiro*, XXI, 175, 176), dalt de la serra de l'Obaga. D'altra banda, sense l'evolució fon. cat. de la ð, perquè són en substrat mossàrab: *Mas del Bóiro* te. Vistabella Mae. (XXIX, 78-16, avisant que hi toca molt el vent del N.); i *Mas la Boira* te. id. (XXIX, 80.18). Altre *Mas del Boiro* te. Lluçena (XXIX, 108.16). *Cova 'l Bóira* te. Lorxa (XXXII, 61.26). *Llometa de bóires* te. Alfarb (xxx, 172.22). *Partida Bóires* te. Benilloba (XXXIII, 159.6).

El *Montiboli* (pron. -bóli) pda. muntanyenca del te. Vila Joiosa, al Nord de la Vila (XXXV, 128.20) < II. MONTEM BOREAE amb -l- i -i- mossàrabs-morisques.

Son-Bóire te. Sa Pobla, mall. (XLI, 11.14, Masc. 6H6); no se sap si hi hagué mai cap poss. ni casa d'aquest nom, i així és xocant el *son-* prefixat; com que és un paratge pla i a l'extrem NO. de la Bufera d'Alcúdia, i NE. de Sa Pobla, potser de SALTUS BOREAE o de SUB BOREAM, amb el sentit de 'barranquet de...' o '(lloc) de la banda del Nord'. Can *Boiret* te. Sineu, establert de Son Creixell (XL, 103.19).

BUITRERA

Nom molt repetit a tot el P. Val., però difícilment autòcton, car el tractament fonètic de VULTUR 'volor'